

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для підготовки до практичних занять
з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень»
для студентів денної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Тернопіль – 2021

Горин В. П. Методичні рекомендації для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» для студентів денної форми навчання другого ступеня вищої освіти (магістр) спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 28 с.

Укладач:

Горин В. П., д.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія

Рецензенти:

Слатвінська М. О., д.е.н., проф., професор кафедри фінансів Одеського національного економічного університету

Кириленко О. П., д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Західноукраїнського національного університету

Розглянуто та рекомендовано
засіданням кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Протокол № 1 від 17 серпня 2021 р.

Зміст

1	Вступ	4
2	Програма навчальної дисципліни	5
3	Структура залікового кредиту з дисципліни	8
4	Тематика практичних занять	9
5	Індивідуальна та самостійна робота	16
6	Завдання для тренінгу з дисципліни	17
7	Критерії, форми поточного та підсумкового контролю	18
8	Питання для підготовки до екзамену	21
8	Рекомендована література	22
9	Глосарій ключових термінів	25

ВСТУП

Невід'ємною складовою освітнього процесу в закладах вищої освіти є наукова робота студентів. Необхідність проведення наукових досліджень при підготовці фахівців зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» зумовлена тим, що в умовах проведення системних реформ у сфері фінансів, банківської справи та страхування зростає затребуваність фахівців, які мають не тільки глибоку професійну підготовку, але володіють самостійним економічним мисленням, необхідним обсягом знань у царині наукових досліджень, зокрема вмінням за допомогою сучасних наукових методів знаходити найбільш раціональні та обґрунтовані управлінські рішення у складному інформаційному середовищі.

Предметом вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» є система загальних принципів і підходів наукового пізнання, методи, технології пізнання, що пов'язані з науковою та практичною професійною діяльністю у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Курс «Методологія наукових досліджень» спрямований на формування у студентів системи знань щодо теоретичних основ і практичних підходів до організації та проведення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування, здобуття навиків критично осмислювати наукову інформацію, застосувати сучасні методи наукового дослідження, генерувати нові наукові ідеї, знаходити власні підходи до вирішення досліджуваних проблем, оформляти та апробувати результати наукових досліджень відповідно до визначених вимог. Вивчення цієї дисципліни сприятиме розвитку у майбутніх фахівців зі сфери фінансів, банківської справи та страхування раціонального творчого мислення, здобуттю ними компетенцій щодо оптимальної організації наукової творчості в умовах практичної діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є розвиток у студентів навиків проведення самостійних наукових пошуків щодо оволодіння методологією та методами наукового дослідження, формування системи знань про критерії науковості та вимоги щодо організації та аргументації дослідження, аналізу його результатів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» є такі:

- засвоєння студентами предмета, призначення та основних функцій методології наукового пізнання;
- засвоєння студентами специфіки наукового дослідження, методів наукового пізнання;
- розуміння характеру побудови теоретичних та експериментальних досліджень, знання поширених видів і джерел наукової інформації;
- засвоєння логіки розгортання наукових тверджень, загальних вимог до оформлення наукових досліджень.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

- ✓ знати:
 - особливості організації, проведення і методологію наукового дослідження;
 - основні методи наукового пізнання;
 - поширені види і джерела наукової інформації;
 - загальні вимоги до оформлення наукових досліджень.
- ✓ уміти:
 - здійснювати наукову діяльність;
 - володіти методологічними і методичними основами наукового дослідження;
 - вирішувати практичні завдання у професійній діяльності;

- працювати з літературними джерелами, виступати із доповідями, демонструючи знання, отримані на лекції та під час самостійної підготовки, брати участь у дискусіях.

ОПИС ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ФОРМУВАННЯ ЯКИХ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ:

Загальні компетентності	
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
ЗК3	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
ЗК4	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми
ЗК9	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)

ОПИС ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, ДОСЯГНЕННЯ ЯКИХ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ:

ПР01	Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності
ПР02	Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування
ПР03	Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності
ПР04	Відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування
ПР06	Доступно і аргументовано представляти результати дослідження усно і письмово, брати участь у фахових дискусіях
ПР08	Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними

Передумови для вивчення дисципліни

Засвоєння знань за програмою вступного фахового випробування по спеціальності (додаткового вступного фахового випробування по спеціальності).

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Змістовий модуль 1

Методологія, структура та функції наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування

Тема 1.

НАУКА ЯК СФЕРА СУСПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ

Сутність, складові та принципи науки, закономірності її розвитку. Дискусійні питання тлумачення сутності науки. Виникнення науки як сфери людської діяльності. Функції та роль фінансової науки у розвитку суспільства. Мета і завдання науки як сфери суспільної діяльності. Ретроспектива становлення і розвитку науки.

Наукове пізнання. Основні структурні елементи теорії пізнання. Поняття наукової теорії та її функції. Наукові принципи та категорії. Параметри наукового дослідження. Суб'єкти наукової діяльності. Організація наукової діяльності в Україні, система наукових ступенів та вчених звань, наукометричні бази даних наукових досліджень.

Еволюція та сучасність фінансової науки. Відмінності та спільні риси між вітчизняною та зарубіжною фінансовою наукою. Предмет фінансової науки. Структура фінансової науки: історико-теоретичні, прикладні, управлінські фінансові науки.

Тема 2.

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Поняття методології наукового дослідження та її роль в отриманні нових знань. Функції методології. Фундаментальна (філософська) методологія та її еволюція. Функції філософської методології. Базові принципи філософської методології: діалектики, детермінізму, ізоморфізму. Загальнонаукові принципи дослідження.

Історичний підхід у наукових дослідженнях. Системний підхід та його характеристика. Поняття та ознаки системи, види систем. Системність наукового дослідження та його принципи. Структурно-функціональний, системно-діяльнісний, системно-генетичний методологічні підходи. Поняття синергії та синергетичний підхід у наукових дослідженнях. Інструменти синергетичного підходу. Інформаційний підхід та його застосування у наукових дослідженнях у сфері фінансів, банківської справи та страхування. Аксиологічний підхід.

Поняття емпіричного і теоретичного пізнання. Основні концепції і методологія наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Тема 3.

СИСТЕМА МЕТОДІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ФІНАНСОВІЙ НАУЦІ

Поняття методу наукового дослідження. Методика наукового дослідження. Поняття загально- та конкретно наукових методів наукового дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування. Характеристика найважливіших загальнонаукових методів дослідження: аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, конкретизація. Види абстракції. Особливості моделювання як методу наукових досліджень. Характеристика конкретно наукових методів дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Методи теоретичного і емпіричного пізнання. Вимоги до застосування методу наукового дослідження. Експеримент: особливості і переваги. Ідеалізація та формалізація. Адаптація та модифікація методологічних підходів та наукових методів до конкретних ситуацій професійної діяльності. Застосування логічних законів і правил у науковому дослідженні. Закони тотожності, протиріччя, виключення третього, достатньої підстави. Аргументування, правила формування аргументів у процесі дослідження. Поняття об'єкту та предмету наукового дослідження.

Тема 4.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Поняття інформації. Наукова інформація та її роль у проведенні наукових досліджень. Джерела інформації та способи її використання. Класифікація джерел інформації наукового дослідження. Наукова продукція: монографії, підручники, збірники праць, періодичні наукові видання та ін. Первинна і вторинна інформація. Анотація, резюме, рецензія. Правила пошуку, обробки, аналізу та інтерпретації наукової інформації, її використання для проведення наукових досліджень зі сфери фінансів, банківської справи та страхування.

Змістовий модуль 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Тема 5.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Процес наукового дослідження та його складові елементи. Загальна характеристика етапів наукового дослідження. Специфіки та етапів підготовки випускної кваліфікаційної роботи. Організаційно-методична підготовка наукового дослідження, дослідницький етап наукової роботи. Методика опрацювання наукової, навчальної літератури, емпіричних даних. Поняття наукової ідеї, технологія роботи з нею. Класифікація наукових ідей. Наукова гіпотеза та підходи до її формулювання. Наукова проблема. Поняття та етапи вибору теми наукового дослідження, обґрунтування його актуальності. Зв'язок теми дослідження з науковою проблемою, вимоги до її вибору.

Структурні елементи наукового дослідження. Актуальність до дослідження та її види. Мета і завдання наукового дослідження. Теоретичні, емпіричні, експериментальні завдання наукового дослідження. Поняття наукової новизни дослідження, умови та правила формування. Рівні наукової новизни у фінансових дослідженнях. Порядок складання плану наукової роботи. Попередній, робочий, остаточний план наукової роботи. Аргументація висновків і рекомендацій за результатами дослідження.

Тема 6.

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Загальний порядок оформлення результатів наукових досліджень. Поняття наукового стилю мовлення та його особливості. Підстилі наукового стилю мовлення: науковий, науково-навчальний, науково-популярний, їх особливості. Відмінності наукового стилю від інших стилів мовлення. Вимоги до мови викладення матеріалу наукової роботи. Технічні вимоги до викладення матеріалів наукового дослідження. Правила оформлення заголовків, титульного аркуша, розміщення тексту. Порядок формування окремих елементів наукової роботи: ілюстрації, таблиці. Необхідність та вимоги до оформлення приміток, зносок. Формули у науковій роботі.

Бібліографічний перелік та правила його формування. ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання». Вимоги до оформлення джерел літератури та інших джерел інформації наукової публікації. Вимоги до оформлення додатків до наукової роботи.

Курсова і дипломна роботи. Етапи роботи над дослідженням та оформленням курсової та дипломної робіт. захист дипломної роботи. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження. Етапи виконання курсової роботи. Основні вимоги до виконання дипломної роботи. Алгоритм написання та оформлення курсової (дипломної) роботи. Вимоги до магістерської роботи. Етапи виконання магістерської роботи. Типові помилки при виконанні магістерської роботи.

Поняття академічної доброчесності та його роль у вищій освіті. Плагіат та його види. Правила цитування інформаційних джерел. Засоби перевірки тексту на унікальність. Вимоги до унікальності студентських наукових робіт.

Тема 7.
АПРОБАЦІЯ ТА ПУБЛІКАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ
ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

Поняття апробації результатів наукового дослідження та його основні способи. Наукові публікації та їх функції. Види наукової продукції. Зміст та особливості оформлення монографічної продукції. Універсальний десятковий класифікатор. Наукова стаття як вид наукової продукції. Вимоги до написання наукових статей. Структура наукової статті. Поняття References, вимоги до його підготовки. Методика визначення обсягу наукових праць.

Реферування як метод обробки наукової інформації. Реферат, його види та структура. Доповідь на науковій конференції як форма апробації результатів наукового дослідження. Вимоги до доповіді. Тези доповіді та вимоги до їх підготовки. Документи щодо впровадження результатів дослідження. Звіт про результати наукового дослідження, його структура, вимоги до підготовки.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

№ за/п	ТЕМА	Кількість годин				
		Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	Самост. робота студентів (год.)	Індивід. робота студентів (год.)	Контрольні заходи (год.)
Змістовий модуль 1. Методологія, структура та функції наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування						
1.	Наука як сфера суспільної діяльності. Основи фінансової науки в Україні	4	2	8	–	–
2.	Методологія наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування	4	2	8	–	–
3.	Система методів наукових досліджень у фінансовій науці	2	1	8	–	–
4.	Інформаційне забезпечення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування	4	2	8	–	–
Проміжна модульна контрольна робота		–	–	–	–	2
Змістовний модуль 2. Практичні аспекти організації та проведення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування						
5.	Організація науково-дослідницької діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування	6	2	12	–	–
6.	Узагальнення та оформлення результатів наукового дослідження	6	4	12	2	–
7.	Апробація та публікація результатів наукового дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування	4	2	10	2	–
Ректорська контрольна робота		–	–	–	–	2
Захист КПІЗ		–	–	–	–	2
Організація і проведення тренінгу з дисципліни		–	–	4	–	–
Разом		30	15	70	5	–

Тематика практичних занять

Практичні заняття з дисципліни «Методологія наукових досліджень» покликані розкрити студентам особливості методології та застосування наукових методів при проведенні наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування; етапи планування та проведення наукової діяльності, оформлення її результатів та способи апробації та публікування. В рамках практичних занять студенти також здобудуть навички постановки наукової проблеми та формулювання наукової гіпотези, добору та опрацювання наукової літератури, складання плану наукового дослідження, формулювання його мети, визначення об'єкту і предмету; отримають навички оформлення переліку літератури та підготовки тез доповіді на науковій конференції.

Заняття 1 (2 год.).

Тема: Наука як сфера суспільної діяльності. Основи фінансової науки в Україні

Мета: здобуття знань щодо сутності, принципів та функцій науки, її ролі у розвитку суспільства. Отримання знань щодо організації наукової діяльності в Україні, системи наукових ступенів та вчених звань. Отримання знань щодо розвитку фінансової науки в Україні, її структури та завдань.

Питання для обговорення:

1. Інтерпретація сутності науки
2. Ретроспективи становлення та розвитку науки
3. Теоретико-концептуальні основи науки
4. Визначальні параметри наукового дослідження
5. Класифікація наукових досліджень
6. Фінансова наука в Україні.

Питання для самоконтролю знань

1. Яка мета наукових досліджень?
2. Які дослідження належать до фундаментальних?
3. Які дослідження належать до прикладних?
4. Які типи завдань можна розв'язувати в результаті виконання прикладних науково-дослідних робіт?
5. Які функції науки формують ціннісні орієнтації в суспільстві?
6. У чому полягають процеси диференціації та інтеграції науки?
7. Обґрунтуйте зв'язок між наукою, технікою, виробництвом.
8. Якими властивостями характеризується сучасна наука?
9. Назвіть основні історичні етапи виникнення та розвитку фінансової науки.
10. Що таке наукова революція в галузі науки і які її функції?
11. Поясніть сутність процесу пізнання.
12. Охарактеризуйте наукову школу, її ознаки.
13. У чому полягає істинність наукових знань?
14. Структурна організація наукової діяльності в Україні.
15. Особливості псевдонауки та методи боротьби з нею.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 1 «Наука як сфера суспільної діяльності. Основи фінансової науки в Україні», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 10 визначень (7 з яких правильні, а 3 – додані для ускладнення завдання).

Вихідні терміни:

Наука, функції науки, критерії науковості, наукова теорія, науковий принцип, наукове поняття, наукова категорія, наукова ідея, гіпотеза, науковий закон, аксіома, постулат, судження, природничі науки, технічні науки, суспільні науки, суб'єкти наукової діяльності, кандидат наук, доктор наук, доцент, професор, концепція інклюзивного розвитку, теорія суспільного вибору, концепція сталого розвитку,

Завдання 2.

Розв'язування анаграм та ребусів з термінології за темою.

Завдання 3.

Сформулювати основні пріоритети розвитку фінансової науки в сучасних умовах.

Література: 4, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 16, 18, 22, 23, 42

Заняття 2 (2 год.).

Методологія наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування

Мета: здобуття знань щодо змісту та функцій методології наукових досліджень, її структури. Розуміння відмінностей між філософською та конкретно науковою методологією. Розуміння новітніх наукових концепцій та методології наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Питання для обговорення:

1. Поняття методології наукової діяльності
2. Фундаментальна або філософська методологія. Загальнонаукова методологія.
3. Конкретнонаукова методологія.
4. Рівні методів наукових досліджень
5. Концепції та методологія наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Питання для самоконтролю знань

1. В чому суть терміну «методологія»?
2. Чим відрізняються методика і методологія дослідження?
3. Що необхідно розуміти під поняттям «загальна методологія»?
4. Охарактеризуйте функції методології наукових досліджень.
5. Які основні принципи методології наукових досліджень?
6. Дайте характеристику форм наукових досліджень.
7. Проаналізуйте пізнавальні прийоми наукових досліджень.
8. Що включають рівні методологічного аналізу?
9. Що входить до методичних прийомів дотикового характеру?
10. Охарактеризуйте загальнологічні методи пізнання.
11. Що розуміють під системним методологічним підходом.
12. Охарактеризуйте діалектичний метод наукового пізнання.
13. В чому суть інформаційного підходу до наукового пізнання.
14. Які Ви знаєте сучасні наукові концепції у фінансовій науці?
15. Яким чином виявляється вплив концепції інклюзивного розвитку на фінансову науку?

Практичні завдання:

Завдання 1.

Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 2 «Методологія наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 10 визначень (7 з яких правильні, а 3 – додані для ускладнення завдання).

Вихідні терміни:

Методологія, методика дослідження, діалектичний підхід, системний підхід, інформаційний підхід, інституційний підхід, теоретичні методи, ідеалізація, фундаментальна методологія, конкретно

наукова методологія, аксіоматизація, науковий факт, детермінізм, ізоморфізм, діалектика, система, синергетичний підхід, точка біфуркації.

Завдання 2.

Розв'язування анаграм та ребусів з термінології за темою.

Завдання 3.

Групове завдання: на основі запропонованого наукового матеріалу ідентифікувати методологічні підходи до дослідження (системний, інституційний, діалектичний).

Визначити основні проблеми, що склалися в фінансовій сфері держави в сучасних умовах. Здійснити їх структурування, характеристику, проаналізувати наслідки.

Література: 4, 8, 10, 11, 13, 16, 18, 25, 27, 28, 32, 34, 49, 54

Заняття 3 (1 год.).

Система методів наукових досліджень у фінансовій науці

Мета: отримання знань щодо сутності методів наукового дослідження, розуміння відмінностей та сфери застосування загально- та конкретно наукових методів. Оволодіння навиками застосування основними методами наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування. Отримання навиків визначення об'єкта та предмета наукового дослідження.

Питання для обговорення:

1. Методи і техніка наукової роботи.
2. Використання методів наукового пізнання.
3. Методи, що застосовуються на емпіричному й теоретичному рівнях досліджень.
4. Методи теоретичних досліджень.
5. Застосування логічних законів і правил.
6. Об'єкт і предмет наукового дослідження

Питання для самоконтролю знань

1. Що розуміють під методикою дослідження?
2. Охарактеризуйте методу експериментальних досліджень.
3. Які наукові методи належать до загальнонаукових і чому?
4. Охарактеризуйте методи аналізу і синтезу.
5. Охарактеризуйте методи індукції та дедукції.
6. Що являє собою метод абстракції? Які види абстракцій розрізняють?
7. Що належить до теоретичних методів наукових досліджень?
8. Поясніть, в чому полягає особливість конкретно наукових методів дослідження?
9. Розкажіть про емпіричні методи досліджень.
10. Що розуміють під методом експерименту, які його особливості?
11. Що розуміють під репрезентативністю, яка її роль у використанні методу опитування?
12. Перелічіть розрахунково-аналітичні методи наукових досліджень.
13. Поясніть, що розуміють під логічними законами, як вони впливають на наукові дослідження?
14. Поясніть особливості методу аргументування. Які способи спростування Ви знаєте?
15. Що розуміють під об'єктом і предметом дослідження? Як вони співвідносяться?

Практичні завдання:

Завдання 1.

Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 3 «Система методів наукових досліджень у фінансовій науці», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 10 визначень (7 з яких правильні, а 3 – додані для ускладнення завдання).

Вихідні терміни:

Методика, теорія, ідея, гіпотеза, науковий метод, спостереження, порівняння, експеримент, аналіз, синтез, індукція, дедукція, абстрагування, конкретизація, моделювання, опитування, релевантність, кореляційний аналіз, ідеалізація, об'єкт дослідження, предмет дослідження.

Завдання 2.

Розв'язування анаграм та ребусів з термінології за темою.

Завдання 3.

Групове завдання на ідентифікацію методів дослідження, формулювання об'єкту та предмету на запропоновану викладачем тему наукової роботи.

Література: 4, 8, 10, 11, 13, 16, 18, 25, 28, 32, 33, 34, 49, 54

Заняття 4 (2 год.).

Інформаційне забезпечення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування

Мета: здобуття знань щодо наукової інформації та її ролі у проведенні наукових досліджень. Отримання навиків пошуку та підбору наукової інформації для проведення наукового дослідження.

Питання для обговорення:

1. Характеристика інформаційного забезпечення наукових досліджень
2. Поняття про первинну та вторинну інформацію
3. Принципи збору інформаційного матеріалу

Питання для самоконтролю знань

1. Які основні принципи інформаційних відносин?
2. Поясніть, за якими ознаками класифікують інформацію?
3. Охарактеризуйте види та ознаки наукової інформації.
4. Поясніть, в чому полягає різниця між первинною і вторинною інформацією?
5. Поясніть, що розуміють під бібліографічними виданнями?
6. Що являють собою анотація, резюме, рецензія?
7. У чому полягає зміст інформаційного забезпечення наукових досліджень?
8. Які етапи накопичення наукової інформації?
9. Охарактеризуйте принципи інформаційного забезпечення.
10. Якими ознаками визначається достовірність інформації?
11. Які методи нагромадження первинної та вторинної інформації?
12. Чим забезпечується суверенітет України у сфері науково-технічної інформації?
13. Що включають напрями державної інформаційної політики?
14. Який порядок роботи над текстом?
15. Які вимоги до використання цитат?

Практичні завдання:

Завдання 1.

Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 4 «Інформаційне забезпечення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 10 визначень (7 з яких правильні, а 3 – додані для ускладнення завдання).

Вихідні терміни:

Інформація, наукова інформація, джерела інформації, науковий документ, первинна інформація, вторинна інформація, бібліографічна інформація, науково-технічна література, бібліографічний опис, каталоги пошуку, анотація, резюме, рецензія, критичний огляд,

Завдання 2.

Розв'язування анаграм та ребусів з термінології за темою.

Завдання 3.

Групове завдання на підготовку реферату запропонованої викладачем наукової публікації.

Література: 4, 8, 10, 11, 13, 16, 18

Заняття 5 (2 год.).

Організація науково-дослідницької діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування

Мета: отримання знань про основи організації наукового дослідження, його етапи. Здобуття навиків пошуку наукової проблеми, формулювання наукової гіпотези, наукової новизни дослідження. Отримання навиків складання плану наукової роботи.

Питання для обговорення:

1. Стадії наукового дослідження
2. Генерування та ідентифікація наукової ідеї
3. Гіпотеза наукового дослідження
4. Моніторинг стану обраної проблеми
5. Вибір теми наукового дослідження
6. Формування структурних елементів наукового дослідження
7. Порядок складання плану наукової роботи

Питання для самоконтролю знань

1. Охарактеризуйте етапи наукового дослідження.
2. Поясніть, що являє собою наукова ідея, що покладене в її основу?
3. Що розуміють під технологією роботи з науковими ідеями?
4. Поясніть, які види ідей розрізняють у фінансовій науці?
5. Опишіть суть поняття «гіпотеза» і її значення в наукових дослідженнях.
6. Дайте характеристику стадій розвитку гіпотези.
7. Дайте визначення емпіричних завдань і методів дослідження.
8. Охарактеризуйте етапи вибору проблеми наукового дослідження.
9. Що розуміють під вивченням стану опрацювання наукової проблеми, в чому полягає його необхідність?
10. Що розуміють під теоретичними завданнями дослідження?
11. Завдання науково-дослідницької діяльності студентів.
12. Напрями науково-дослідницької діяльності у вищому навчальному закладі.
13. Вимоги до вибору теми дослідження.
14. Що розуміють під актуальністю наукового дослідження, як її визначити?
15. Поясніть зміст поняття «наукова новизна», як її формулюють?

Практичні завдання:

Завдання 1.

Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 5 «Організація науково-дослідницької діяльності у сфері фінансів, банківської справи та страхування», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 10 визначень (7 з яких правильні, а 3 – додані для ускладнення завдання).

Вихідні терміни:

Наукове дослідження, гіпотеза, теоретична база, апробація, наукова ідея, наукова проблема, тема дослідження, актуальність, мета дослідження, завдання дослідження, наукова новизна, план наукової роботи.

Завдання 2.

Розв'язування анаграм та ребусів з термінології за темою.

Завдання 3.

Групове завдання на формулювання теми, завдань та складання плану наукової роботи.

Література: 4, 8, 10, 11, 13, 16, 18

Заняття 6 (2 год.).

Узагальнення та оформлення результатів наукового дослідження

Мета: здобуття знань про порядок оформлення результатів наукової роботи. Розуміння особливостей наукового стилю та вимог до викладення матеріалів дослідження. Отримання знань та навиків оформлення списку літературних джерел. Розуміння поняття академічної доброчесності та здобуття навиків перевірки наукових робіт на унікальність.

Питання для обговорення:

1. Загальний порядок оформлення наукової роботи
2. Порядок формування окремих елементів наукової роботи
3. Оформлення списку використаних джерел
4. Плагіат у наукових публікаціях: види та сервіси перевірки тексту на унікальність

Питання для самоконтролю знань

1. Поясніть, що розуміють під стилем мови? Які стилі мови розрізняють?
2. Охарактеризуйте науковий стиль, в чому його відмінність від публіцистичного та інших стилів викладення думки?
3. Які Ви знаєте вимоги до мови наукової праці?
4. Чим визначені вимоги до оформлення наукових праць в Україні?
5. Які технічні вимоги до розміщення тексту у наукових роботах?
6. Поясніть, яким чином оформляються ілюстративні матеріали у наукових роботах?
7. Які вимоги до оформлення табличного матеріалу Ви знаєте?
8. Яким чином оформляють примітки та зноски у наукових роботах?
9. Охарактеризуйте вимоги до оформлення додатків.
10. Правила оформлення формул у наукових роботах.
11. Що розуміють під бібліографічним описом?
12. Які вимоги до оформлення списку літератури Ви знаєте?
13. Що розуміють під References і для чого він необхідний?
14. Що розуміють під плагіатом, які види плагіату Ви знаєте?
15. Яким чином можна перевірити наукову роботу на унікальність?

Практичні завдання:

Завдання 1.

Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 6 «Узагальнення та оформлення результатів наукового дослідження», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 10 визначень (7 з яких правильні, а 3 – додані для ускладнення завдання).

Вихідні терміни:

Науковий стиль, монографія, підручник, мова наукової праці, ДСТУ8302:2015, міжрядковий інтервал, титульний аркуш, посилання на літературу, зноска, примітка, додаток, бібліографічний опис, плагіат, унікальність, рерайт, компіляція, цитування.

Завдання 2.

Розв'язування анаграм та ребусів з термінології за темою.

Завдання 3.

Групове завдання на пошук помилок в оформленні переліку літератури.

Література: 1, 2, 4, 8, 10, 11, 13, 15, 16, 18, 20, 21

Заняття 7 (4 год.).

Апробація та публікація результатів наукового дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування

Мета: здобуття знань про способи апробації результатів наукового дослідження. Розуміння специфіки різних видів наукової продукції. Отримання навиків підготовки та оформлення тез доповіді за результатами наукового дослідження.

Питання для обговорення:

1. Наукова стаття
2. Структура наукового реферату і наукових тез
3. Доповідь на науковій конференції
4. Структура звіту про результати наукових досліджень

Питання для самоконтролю знань

1. Розкрийте зміст наукової публікації та її функції.
2. Як класифікуються наукові видання за різними ознаками?
3. Що належить до періодичних і неперіодичних видань?
4. В чому полягає необхідність застосування десяткового класифікатора УДК в наукових публікаціях?
5. Поясніть, яку інформацію необхідно відобразити у вступі до наукової публікації?
6. Охарактеризуйте тезисно основні вимоги до змісту наукової статті.
7. Що являють собою авторський та умовний друкований аркуші? Яке їхнє значення у визначенні обсягів наукової продукції?
8. Обґрунтуйте прийоми викладення матеріалу наукової статті.
9. Поясніть, в чому полягає відмінність між інформативним та розширеним рефератом?
10. Охарактеризуйте жанри наукової статті.
11. Розкрийте основні складові розширеного реферату, що у них відображено?
12. Які є види доповідей? Дайте їм характеристику.
13. Поясніть, в чому полягає відмінність між науковою статтею та тезами?
14. Охарактеризуйте особливості доповіді на науковій конференції. Яких правил необхідно дотримуватись?
15. Поясніть, яку інформацію містить вступна частина звіту про результати науково-дослідної роботи.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Студенти отримують по два конверти, в одному з яких будуть міститись назви термінів, що застосовуються у темі 7 «Апробація та публікація результатів наукового дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування», а в другому – визначення цих термінів, у співвідношенні 7 термінів і 10 визначень (7 з яких правильні, а 3 – додані для ускладнення завдання).

Вихідні терміни:

Наукова публікація, універсальний десятковий класифікатор, авторський аркуш, умовний друкований аркуш, інформативний реферат, розширений реферат, тези доповіді, звіт про результати наукової роботи, жанр наукової статті, періодичне видання

Завдання 2.

Розв'язування анаграм та ребусів з термінології за темою.

Завдання 3.

Ситуаційна вправа «Науково-практичний семінар».

Література: 8, 10, 11, 13, 15, 16, 18

Індивідуальна робота

Індивідуальна робота студентів при вивченні дисципліни «Методологія наукових досліджень» передбачає виконання комплексного практичного індивідуального завдання (КПІЗ). В процесі його виконання студенти вдосконалюють свої знання, набувають навички самостійної наукової роботи, застосування методів наукового дослідження, роботи з літературними джерелами і логічного викладу матеріалу. КПІЗ свідчить про рівень засвоєння студентом матеріалу курсу, його вміння самостійно викладати суть питання, творчо використовувати літературні джерела та методологію проведення дослідницької роботи. Воно є не тільки засобом перевірки знань з дисципліни, формою активного засвоєння предмету, але і засобом залучення студентів до осмислення і аналізу актуальних проблем розвитку методології фінансової науки.

Завдання КПІЗ студенти обирають відповідно до останньої цифри залікової книжки. Інформація про КПІЗ розміщена у методичній розробці:

Горин В. П. Методичні вказівки для виконання комплексного практичного індивідуального завдання з навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» студентів денної форми навчання другого ступеня вищої освіти (магістр) спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 16 с.

Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це діяльність, яку студенти виконують самостійно за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача без його прямої участі. Самостійна робота спрямована на більш глибоке ознайомлення студентом з проблемами, які розглядаються навчальним курсом «Методологія наукових досліджень». Під час вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» застосовуються такі види самостійної роботи:

- підготовка додаткових питань (2 на вибір) до кожної теми навчальної дисципліни;
- підготовка обов'язкових питань (для тем 5, 6, 7);
- робота з додатковою літературою та ін.

Обов'язкові вимоги до наукової роботи:

- оптимальний обсяг розкриття додаткового питання – 3-4 сторінки. За ініціативою студента додаткові питання можуть бути представлені на практичному занятті чи круглому столі у формі презентації;
- наявність висновків, які мають сприяти розширенню знань та навичок студентів групи з дисципліни, зокрема щодо організації та проведення наукових досліджень.

Перелік тем для розкриття додаткових питань:

№ з/п	Тематика	К-сть годин
Заняття 1		
1	Об'єкти наукових досліджень у сучасній фінансовій науці	8 год. (два питання по 4 год.)
2	Фундаментальні та прикладні наукові дослідження у сфері фінансів, банківської справи та страхування	
3	Знання й пізнання	
4	Місце фінансової науки у процесах інтеграції й диференціації наук	
5	Троїстий характер структури наукового знання	
6	Наукові закони	
7	Критерії істинності наукових теорій	
Заняття 2		
8	Етичні норми і цінності науковця	8 год. (два питання по 4 год.)
9	Аксіоматичний, діалектичний, системний та інформаційний методологічні підходи у фінансових дослідженнях	
10	Методологічні принципи побудови класифікаційної схеми: принцип субординації; принцип об'єктивності; принцип розвитку	
11	Принцип детермінізму як конкретизація загальнонаукових принципів	

	об'єктивності, детермінації, причинності	
12	Свобода наукового пізнання та соціальна відповідальність науковця	
13	Міждисциплінарні підходи та методи наукових досліджень	
Заняття 3		
14	Методи пізнання дійсності	8 год. (два питання по 4 год.)
15	Проблема наукового методу в історичній ретроспективі	
16	Переваги та недоліки загальних та спеціальних методів дослідження	
17	Особливості застосування загальних методів дослідження на емпіричному та на теоретичному рівнях	
18	Науковий підхід до розуміння суті індуктивного та дедуктивного методів наукового дослідження	
Заняття 4		
19	Інформаційно-пошукові ресурси мережі Інтернет	8 год. (два питання по 4 год.)
20	Головні принципи інформаційних відносин	
21	Процес збору та аналізу наукової інформації	
22	Наукометричні бази даних та робота з ними	
Заняття 5		
23	Магістерська робота: поняття та її підготовка	8 год. (два питання на вибір по 4 год.)
24	Способи і прийоми дослідницької діяльності	
25	Порівняльна характеристика окремих структурних форм науково-дослідницької роботи	
26	Напрямки дослідницької діяльності	
27	Поняття та характеристика наукової ідеї	
28	Основні вимоги до планування наукового дослідження	(обов'язкове питання 4 год.)
Заняття 6		
29	Основні види ілюстративного матеріалу	8 год. (два питання по 4 год.)
30	Оформлення цифрового матеріалу	
31	Техніко-орфографічні правила оформлення наукового дослідження	
32	Структура та технічне оформлення дипломних робіт	
33	Мовні структури та стильові особливості навчально-дослідної роботи	
34	Типові помилки при підготовці публікацій і доповідей	(обов'язкове питання 4 год.)
Заняття 7		
35	Оцінювання результатів дослідження	8 год. (два питання по 4 год.)
36	Впровадження та ефективність наукових досліджень	
37	Поняття про індекс цитувань	
38	Критерії практичної значущості дослідження	
39	Вимоги до наукової статті. Фахові періодичні видання	
40	Основні правила презентації результатів наукового дослідження	(обов'язкове питання 4 год.)
Тренінг з дисципліни		4 год.

ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ (4 год.)

Тематика: закріплення практичних навиків організації та проведення наукових досліджень.

Завдання тренінгу передбачають розподіл студентів на групи та застосування елементів командної роботи.

Порядок проведення:

1. Підготовка реферату наукової публікації з виокремленням обов'язкових елементів: актуальності, методології та методів дослідження, результатів дослідження. Презентація реферату та обговорення недоліків.

2. Формулювання об'єкту, предмету, мети і завдань запропонованої викладачем теми наукового дослідження, складання плану науково-дослідної роботи. Презентація плану та обговорення недоліків.

3. Оцінювання запропонованого викладачем переліку літератури щодо наявності порушень в оформленні. Складання переліку типових помилок при оформленні літературних джерел.

4. Ситуаційна вправа «Виступ на науково-практичній конференції», групове обговорення з формулюванням основних правил та типових помилок презентації результатів наукового дослідження.

5. Ситуаційна вправа «Моделювання захисту дипломної роботи у ДЕК», групове обговорення з формулюванням типових помилок при захисті дипломної роботи.

Завершенням тренінгу є формулювання висновків про основні правила організації та проведення наукових досліджень у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.

В процесі вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» використовуються наступні методи навчання:

- словесні (лекція, семінар, пояснення, бесіда, дискусія);
- наочні (презентації);
- практичні (розв'язання завдань, аналіз статистичних показників та графічного матеріалу);
- кейс-метод.

В процесі вивчення дисципліни «Методологія наукових досліджень» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

Поточні форми оцінювання:

- індивідуальне усне опитування, індивідуальне письмове опитування (тестування),
- презентація командних (групових) проєктів;
- презентація результатів самостійної роботи (реферати, есе).

Проміжні форми оцінювання:

- залікове модульне опитування;
- ректорська контрольна робота;
- оцінювання виконання КПІЗ студента.

Підсумкова форма оцінювання:

- екзамен.

КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Залікові модулі, які здаються із порушенням визначених термінів без поважних причин, оцінюються нижчою оцінкою (не більше 70 балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату. За наявності поважних причин (наприклад, лікарняний) студент має право скласти заліковий модуль з отриманням оцінки в діапазоні до 100 балів.
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час проведення форм проміжного контролю та екзамену заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати під час тестування.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбутись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Методологія наукових досліджень» визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-3) – тестування, опитування, самостійна робота	20
Модуль 2 (теми 4-7) – ректорська контрольна робота	20
КПІЗ (теми 1-7)	20
Екзамен (теми 1-7) – тести, завдання	40
Разом	100

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) за **модуль 1** визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Усне опитування (студент повинен отримати не менше однієї оцінки за відповідь на практичному занятті)	10
Тестування на практичному занятті	10
Самостійна робота	20
Усний колоквіум за темами Змістового модуля 1	60
Разом	100

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) за **модуль 2** визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Усне опитування (студент повинен отримати не менше однієї оцінки за відповідь на практичному занятті)	20
Ректорська контрольна робота за усіма темами навчального курсу	80
Разом	100

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) за **модуль 3** визначається як середньозважена величина в залежності від питомої ваги кожної складової:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Завдання 1	40
Завдання 2	10
Завдання 3	10
Завдання 4	20
Завдання 5	10
Завдання 6	10
Разом	100

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
90-100	A (відмінно)	Відмінно	студент володіє глибокими знаннями теоретичного матеріалу, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і грамотно будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок
85-89	B (дуже добре)	Добре	студент ґрунтовно засвоїв теоретичний матеріал,

			володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається незначних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту, при відповіді на додаткові запитання або при аналізі практичного матеріалу
75-84	C (добре)		студент добре засвоїв теоретичний матеріал, переважно володіє аспектами з першоджерел і рекомендованої літератури, аргументовано викладає його, але дає неповні відповіді на запитання; має практичні навички, висловлює свої міркування щодо основних проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу
65-74	D (задовільно)	Задовільно	студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або вказують на відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю
60-64	E (достатньо)		студент володіє поверховими знаннями теоретичного матеріалу навчальної дисципліни, слабо орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання переважно залишаються без відповіді; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє суттєві неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно	студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		студент практично не володіє навчальним матеріалом дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Обов'язковий повторний курс навчання по дисципліні

Питання для підготовки до екзамену

1. Ретроспективи становлення та розвитку науки
2. Поняття та функції науки
3. Поняття та функції наукової теорії
4. Теоретико-концептуальні основи науки
5. Визначальні параметри наукового дослідження
6. Класифікація наукових досліджень
7. Фінансова наука в Україні
8. Класифікації наук як наукова проблема
9. Понятійний апарат
10. Підготовка та атестація наукових та науково-педагогічних кадрів в Україні
11. Науково-дослідницька діяльність студентів.
12. Пріоритетні напрямки розвитку фінансової науки в Україні
13. Поняття методології наукової діяльності
14. Фундаментальна або філософська методологія. Загальнонаукова методологія.
15. Конкретнонаукова методологія.
16. Рівні методів наукових досліджень
17. Концепції та методологія наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи та страхування
18. Системний підхід у наукових дослідженнях
19. Методи і техніка наукової роботи
20. Використання методів наукового пізнання
21. Методи, що застосовуються на емпіричному й теоретичному рівнях досліджень
22. Методи теоретичних досліджень.
23. Застосування логічних законів і правил
24. Об'єкт і предмет наукового дослідження
25. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень
26. Характеристика інформаційного забезпечення наукових досліджень
27. Поняття про первинну та вторинну інформацію
28. Принципи збору інформаційного матеріалу
29. Стадії наукового дослідження
30. Генерування та ідентифікація наукової ідеї
31. Гіпотеза наукового дослідження
32. Моніторинг стану обраної проблеми
33. Вибір теми наукового дослідження
34. Формування структурних елементів наукового дослідження
35. Порядок складання плану наукової роботи
36. Загальний порядок оформлення наукової роботи
37. Порядок формування окремих елементів наукової роботи
38. Оформлення списку використаних джерел
39. Плагіат у наукових публікаціях: види та сервіси перевірки тексту на унікальність
40. Основні види та функції наукових публікацій.
41. Основні вимоги до видавничого оформлення публікації.
42. Якісна та кількісна складова публікацій здобувача
43. Наукова стаття
44. Структура наукового реферату і наукових тез
45. Доповідь на науковій конференції
46. Форми звітності при науковому дослідженні
47. Структура звіту про результати наукових досліджень

Рекомендована література

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.
2. Бабайлов В. К. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Харків. нац. автомоб.-дорож. ун-т; Бровін О. В., 2019. 148 с.
3. Бессонова В. Методологія і організація наукових досліджень у садово-парковому господарстві. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 264 с.
4. Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень: навч. посібник. К.: Ліра-К, 2018. 352 с.
5. Гончарук І. В., Юрчук Н. П. Організація єдиного електронного науково-освітнього простору сучасного університету. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 12. С. 54-66.
6. Горин В. П. Фінансовий механізм забезпечення суспільного добробуту: теоретична концептуалізація та проблеми функціонування. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2020. 516 с.
7. Гуроров О. І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник. Харків, ХНАУ, 2017. 272 с.
8. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень. Підручник. Ювілейна серія НЮУ 215 років. 2017. Харків: В-во «Право», 368 с.
9. Дубницький В. І., Науменко Н. Ю., Федулова С. О. Методологія наукових досліджень в інформаційній економіці : навч. посіб. / заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Дубинського В. І.; Держ. ВНЗ «Укр. держ. хім.-технол. ун-т». Дніпро: ДВНЗ УДХТУ, 2019. 443 с.
10. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.
11. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
12. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.
13. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень. Навч. посібник 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Алерта, 2019. 492 с.
14. Леоненко П. М., Федосов В. М., Юхименко П. І. Основні етапи розвитку фінансової науки: методологія проблеми. *Фінанси України*. 2017. № 4. С. 55-74.
15. Медведєва В. М. Основи наукових досліджень. Практикум. К. Ліра-К, 2017. 84 с.
16. Медвідь В., Данько Ю, Кобилянська І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях). Суми: Університетська книга, 2020. 219 с.
17. Методологія наукових досліджень і написання випускних кваліфікаційних робіт: методичні вказівки для здобувачів вищої освіти першого бакалаврського і другого магістерського рівнів з банківської справи. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 114 с.
18. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / Добронравова С. І. та ін.; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с.
19. Носачова Ю., Іваненко О., Радовенчик Я. Основи наукових досліджень. К.: Кондор, 2020. 132 с.
20. Огляди ОЕСР на тему доброчесності в освіті: Україна 2017 / Переклад з англ.; Інститут розвитку освіти. К.: Таксон, 2017. 184 с.
21. Основні вимоги до оформлення бібліографічного опису документів. URL: <http://library.wunu.edu.ua/index.php/uk/dovidka/zrazky-bibliografichnykh-opisyv>

22. Пасічник Н. О. Фінансова і фінансово-правова наука і освіта в Наддніпрянській Україні в XIX на початку XX століття: монографія. Кропивницький: Видавництво «КОД», 2018. 434 с.
23. Alexandrova A. A Philosophy for the Science of Well-Being. Oxford: Oxford University Press, 2017.
24. Beerbaum Dr. D. Applying Agile Methodology to Regulatory Compliance Projects in the Financial Industry: A Case Study Research (April 26, 2021). URL: <https://ssrn.com/abstract=3834205>
25. Bob R. *Research Methods and Methodology in Finance and Accounting*. Cengage Learning EMEA. URL: <http://eprints.glos.ac.uk/4296/>
26. Boland L. *Critical Economic Methodology. A Personal Odyssey*. London: Routledge. 1996. 320 p.
27. Boland L. A. Economic Methodology: Theory and Practice. URL: <http://www.sfu.ca/~boland/methodology85.PDF>
28. Boumans M., Davis J. *Economic Methodology: Understanding Economics as a Science*. Macmillan International Higher Education, 2010. 230 p.
29. Boylan T., O'Gorman P. *Popper and Economic Methodology Contemporary Challenges*. New York: Routledge, 2014.
30. Colander D. The Systematic Failure of Economic Methodologists. *Journal of Economic Methodology*, 2013. Vol. 20/1. pp. 56–68.
31. Crespo R. F. *The Nature and Method of Economic Sciences. Evidence, Causality, and Ends*. London: Routledge, 2020. 202 p.
32. Davis J. B., Hands D. W., Mäki U. (Ed.). *The Handbook of Economic Methodology*. London: Edward Englar Publishing, 1998. 592 p.
33. Dewasiri N. J., Weerakoon Y. K. B, Azeez A. A. Mixed Methods in Finance Research: The Rationale and Research Designs. *International Journal of Qualitative Methods*. 2018. Vol. 17: 1–13. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1609406918801730>
34. Dharmapalan B. *Scientific Research Methodology*. Alpha Science International, 2012. 250 p.
35. Düppe T. How economic methodology became a separate science. *Journal of Economic Methodology*. 2011. Vol. 18. Issue 2. pp. 163-176.
36. Frodeman R., Klein J. T., Pacheco R. C. S. (eds.). *Oxford Handbook of Interdisciplinarity*. Second Edition. Oxford: Oxford University Press, 2017.
37. Gonzalez W.J. *Philosophico-Methodological Analysis of Prediction and its Role in Economics*. Springer, 2015. 362 p.
38. Gruszczyński M. Financial Microeconometrics as Research Methodology in Corporate Finance and Accounting. *Efficiency in Business and Economics*. 2017. No 1. pp. 71-80
39. Hausman D. M. A new era for economic methodology. *Journal of Economic methodology*. 2018. Vol. 1 (8). PP. 65-68.
40. Igwenagu Ch. Fundamentals of research methodology and data collection. URL: <https://www.researchgate.net/publication/303381524>
41. Keas M. N. Systematizing the Theoretical Virtues. *Synthese*. 2018. No. 195. pp.2761– 2793.
42. Knight F. H. *On the History and Method of Economics*. Chicago: University of Chicago Press, 1956.
43. Kothari C. R. *Research Methodology: Methods and Techniques*. New Age International, 2004. 401 p.
44. Lebedev S. Methodology of Science and Scientific Knowledge Levels. *European Journal of Philosophical Research*, 2014. Vol. (1). No 1. pp. 65-72.
45. Maas H. *Economic Methodology. A Historical Introduction* London: Routledge. 2014. 202 p.
46. Martini C. The Role of Experts in the Methodology of Economics. *Journal of Economic Methodology*, 2014. No 21/1. pp. 77–91.
47. Maziarz M. *The Philosophy of Causality in Economics. Causal Inferences and Policy Proposals*. New York: Routledge, 2020.
48. Menger C. Toward a Systematic Classification of Economic Sciences. In: Louise Sommer (transl. and ed.), *Essays in European Economic Thought*. Princeton (NJ): D. van Nostrand, 1960. pp. 1–38.

49. Mishra, Dr. Shanti Bhushan & Alok, Dr. Shashi. (2017). Handbook of research methodology. New Delhi: Educreation publishing, 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/319207471_HANDBOOK_OF_RESEARCH_METHODODOGY
50. Mohajan H. K. Qualitative research methodology in social sciences and related subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*. 2018. No 1. pp. 23-48. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=640546>
51. Popkova E. G., Tinyakova V. I. Dialectical Methodology of Analysis of Economic Growth. *World Applied Sciences Journal*, 2013. Vol. 24 (4). pp. 467-475.
52. Quast C., Seidel M. Introduction: The Philosophy of Expertise – What Is Expertise? *Topoi*. 2018. 37: 1–2.
53. Reiss J. Philosophy of Economics. A Contemporary Introduction. Abingdon: Routledge, 2013.
54. Schmidt R. H. Methodology and finance. *Theory and Decision*. 1982. Vol. 14. pp. 391–413.
55. Singh Y. K. Fundamental of research methodology and statistics. New Delhi: New Age International, 2006. URL: <https://www.worldcat.org/title/fundamental-of-research-methodology-and-statistics/oclc/1037525027>
56. Wible J. R. The Economics of Science: Methodology and Epistemology as if Economics really mattered. London: Routledge. 1998. 320 p.

Глосарій ключових термінів

Автореферат – наукове видання у вигляді брошури, що вміщує авторський варіант реферативного викладу проведеного вченим наукового дослідження.

Аксіома – істинне положення, яке приймається без логічного доведення, з огляду на його безпосередню переконливість для визначеної групи науковців – наукової школи.

Актуальність теми – важливість, суттєве значення, відповідність теми дослідження сучасним потребам певної галузі науки.

Аналіз – метод наукового пізнання, який дає змогу поділити предмет на частини і дослідити результати поділу.

Аналогія – міркування, в яких із подібності двох об'єктів за окремими ознаками формулюють висновок про їхню подібність і за іншими ознаками.

Анкетування – один із засобів письмового опитування значної кількості респондентів за повною схемою анкети або опитувального листа.

Анотація – короткі відомості про книгу, статтю, монографію.

Аспект – точка зору, з якої розглядається об'єкт дослідження.

Аспектація – пошук оптимального вигляду наукової роботи.

В межах теорії окремі поняття, гіпотези і закони втрачають колишню автономність і перетворюються на елементи цілісної системи наукових знань.

Валідність – критерії оцінювання якості тексту.

Верифікація – перевірка, емпіричне підтвердження теоретичних положень науки шляхом співставлення їх з об'єктом дослідження, даними відчуття та експерименту.

Версії – гіпотези, що по різному тлумачать одні й ті ж самі факти.

Визначення – логічна дія, за допомогою якої об'єкт повинен відрізнитися від інших шляхом встановлення його специфічних і типових ознак чи такого розкриття змісту терміна, яке позначає даний об'єкт і замінює опис його властивостей.

Вимірювання – операція, в основу якої покладене порівняння об'єктів дослідження за певними подібними властивостями чи ознаками з використанням кількісних характеристик.

Висновки – положення, що виносяться дослідником на обговорення науковою спільнотою, синтез накопиченої в основній частині наукової інформації, послідовний, логічний, чіткий виклад головних результатів.

Відображення – загальна властивість матерії, яка полягає в тому, що за певних умов взаємодії одна матеріальна система відтворює у специфічній для неї формі певні сторони іншої системи, яка взаємодіє з нею.

Відчуття – відображення властивостей предметів об'єктивної дійсності, що впливають на органи чуття; як відображення об'єктивних властивостей речей відчуття є засобом пізнання дійсності.

Генезис – процес генерації та становлення будь-якого природного чи соціального явища.

Гіпотеза – наукове передбачення, припущення, істинність якого не визначено, висунуте для пояснення будь-яких явищ, процесів, причин, які зумовлюють даний наслідок, а також про можливі засоби розв'язання певної проблеми.

Гносеологія – вчення про сутність і закономірності пізнання.

Дедукція – форма достовірного умовиводу від загального положення до часткового, в якому висновок про окремі випадки множинної сукупності робиться на основі знання про загальні властивості всієї множини.

Дефініція – стисле наукове визначення змісту якогось поняття.

Доведення – обґрунтування (встановлення) істинності будь-якого твердження за допомогою інших тверджень, істинність яких уже встановлена.

Експеримент – один з методів пізнання, цілеспрямоване вивчення об'єкту з метою виявлення раніше невідомих його властивостей (якостей) або перевірки правильності теоретичних положень, що визначаються певною пошуковою ідеєю і має чітко виражену мету.

Завдання наукове – завдання, яке вимагає встановлення невідомої раніше певної закономірності, властивості чи явища.

Закон науковий – філософська категорія, що відображає істотні, загальні, необхідні, стійкі, повторювані залежності між предметами і явищами об'єктивної дійсності, що впливають з їхньої сутності.

Засоби науки – методи мислення, емпіричного дослідження, а також технічні засоби.

Збірник праць – це наукове видання, яке складається із окремих робіт різних авторів, присвячених одному напрямку, але з різних його галузей.

Зміст – все те, що можна сприйняти; або сприйняти і осмислити; або сприйняти, осмислити і оцінити.

Ідеалізація – метод наукового пізнання, що полягає у конструюванні об'єктів, яких немає в дійсності або які практично не здійснились, наділенні об'єктів дослідження властивостями, які відповідають ідеалу.

Ідея – визначальне положення в системі поглядів, теорій; продукт людського мислення, форма духовно-пізнавального відображення дійсності, спрямована на її перетворення.

Індукція – метод дослідження та спосіб міркування, при яких загальний висновок будується на основі часткових посилань.

Інтуїція – спроможність безпосереднього розуміння істини. Результати інтуїтивного пізнання з часом логічно доводяться і перевіряються практично.

Істина – адекватне відображення предметів і явищ дійсності, відтворення їх так, як вони існують поза межами нашої свідомості. Істина є результатом людського мислення, тому вона об'єктивна за змістом, але суб'єктивна за формою.

Каталог алфавітний – систематизований перелік з описом видань, розташованих в порядку алфавіту за прізвищем авторів та назвами публікації, незалежно від їхнього змісту.

Каталог предметний – систематизований перелік літератури з певного предмета наукового інтересу, у якому література згрупована за предметними рубриками в алфавітному порядку за прізвищами авторів.

Категорія – форма логічного мислення, в якій розкриваються внутрішні, суттєві сторони і відносини досліджуваних предметів. Основні наукові категорії: матерія, свідомість, рух, простір і час, сутність і явище, якість і кількість, зміст і форма тощо.

Класифікація – система співвідпорядкованих понять (класів, об'єктів) будь-якої галузі знань чи діяльності людини, як засіб для встановлення зв'язків між цими поняттями чи класами об'єктів.

Компіляція – наукова праця, яка розроблена на основі запозичених в інших авторів матеріалів без самостійного їх дослідження та обробки.

Концепція – система поглядів на предмет дослідження, головна думка при визначенні мети та завдань дослідження шляхів його проведення. Проведений задум, конструктивний принцип різних видів діяльності.

Мета дослідження – поставлений кінцевий результат, на досягнення якого спрямоване дослідження.

Метод – підхід, прийом, засіб теоретичного дослідження або практичного втілення явища (процесу), прийом або система прийомів, що застосовується в певній галузі діяльності,

Метод дослідження – засіб досягнення мети, пізнання явищ дійсності в їх взаємозв'язку і розвитку. Спосіб відтворення досліджуваного об'єкту або предмету.

Методологія дослідження – сукупність конкретних прийомів і способів для проведення будь-якого наукового дослідження.

Моделювання – метод дослідження, що передбачає вивчення об'єкту (оригіналу) шляхом конструювання та дослідження його копії (моделі), яка заміняє оригінал та наділена такими властивостями, які вивчає дослідник; непрямий, опосередкований метод наукового дослідження.

Монографія – наукове видання, що містить повне і вичерпне всебічне дослідження якоїсь однієї проблеми чи теми.

Наука – сфера людської діяльності, система знань об'єктивних законів природи, суспільства, мислення, що виражається у точних категоріях, а також діяльність, спрямована на здобуття нового знання і результати цієї діяльності.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на отримання нових знань.

Наукова інформація – це одне із загальних понять науки, що означає певні відомості, сукупність якихось даних, знань тощо.

Наукова робота – цілеспрямоване пізнання, результати якого виступають як система обґрунтованих положень.

Наукова стаття – один із основних видів наукових публікацій, що містить виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, висвітлює конкретне питання, фіксує науковий пріоритет автора, робить матеріал надбанням фахівців.

Наукова тема – завдання наукового характеру, яка потребує проведення наукового дослідження та є основним показником науково-дослідної роботи.

Наукова теорія – система абстрагованих понять та тверджень, що являє собою ідеальне відображення дійсності.

Наукова школа – неформальна творча співдружність дослідників різних поколінь, об'єднаних загальною програмою, стилем дослідницької роботи, спільною логікою та які діють під керівництвом лідера-розробника теорії.

Наукове дослідження – цілеспрямоване вивчення явищ, процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отримання переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень.

Науковий факт – явище, що становить базу для формування думки та є основою наукового пізнання.

Наукознавство – дисципліна, що вивчає закономірності функціонування та розвитку науки, структури наукового знання та наукової діяльності, взаємодію науки з іншими сферами життя суспільства.

Наукознавство – розділ науки, який вивчає закономірності її функціонування і розвитку, структуру і динаміку наукової діяльності, взаємодію науки з іншими сферами матеріального і духовного життя суспільства.

Наукометрія – галузь наукознавства, яка займається статистичними дослідженнями структури і динаміки наукової інформації.

Об'єкт дослідження – явище або процес, обраний для вивчення, які породжують проблемну ситуацію та обрані для дослідження.

Ознаки науки: 1) наявність систематизованого знання (наукової концепції); 2) наукова проблема, об'єкт, предмет; 3) практична значущість.

Основне завдання науки - відкриття законів існування та розвитку природи, суспільства, мислення і процесу пізнання. Для реалізації такого завдання наука оперує такими методами: збір, аналіз, узагальнення фактів; систематизація отриманих знань; пояснення суті явищ і процесів; прогнозування подій, явищ і процесів; встановлення напрямків та форм практичного використання отриманих знань.

Парадигма – поняття сучасної науки, яке означає особливий спосіб організації наукових знань щодо того чи іншого бачення світу та відповідні зразки або моделі дослідження. Зміна парадигми розглядається наукою як революція.

Періодичне наукове видання – це журнали, бюлетені та інші видання з різних галузей науки і техніки з викладом матеріалу в популярній доступній формі.

Поняття – думка, що узагальнює та виокремлює предмети, явища за певними ознаками, відображає суттєві його властивості, результат узагальнення суттєвих ознак об'єкта, сукупність поглядів на що-небудь.

Постулати – твердження, що приймаються як істинні, хоча вірність їх не доведена.

Предмет дослідження – теоретичне відтворення тих суттєвих зв'язків та відношень об'єкта дослідження, які підлягають безпосередньому вивченню.

Принципи – вихідні положення будь-якої теорії, учення, науки або світогляду; внутрішні переконання людини, її усталений погляд на те чи інше питання.

Прогнозування – наукове дослідження конкурентних перспектив розвитку певного явища; процес наукового передбачення майбутнього стану предмета чи явища на основі аналізу його минулого й сучасного, систематична, науково-обґрунтована інформація про якісні і кількісні характеристики розвитку цього предмета чи явища в перспективі.

Резюме – короткий висновок, що містить основні положення доповіді, промови, наукової праці, дискусії.

Реферат – письмова форма доповіді на певну тему; інформативне видання, яке визначає короткий виклад змісту наукового дослідження.

Синтез – поєднання раніше виділених частин предмету дослідження в єдине ціле.

Спостереження – це метод цілеспрямованого дослідження об'єктивної дійсності, в тому вигляді, в якому вона існує в природі та суспільстві і доступна безпосередньо для сприйняття людиною без втручання в неї.

Структура наукової роботи: титульний аркуш, зміст, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел.

Судження – це форма думки про певний предмет чи явище, у якій відображене ставлення до її істинності або хибності.

Сутність – те найважливіше, найцінніше чи найсуттєвіше в змісті, формі, ознаках чи функціях предмета, істот, явища., що складає його найвищу значимість і цінність (на момент пізнання його людиною або й взагалі).

Тези – стислий виклад у письмовій формі суті певного питання або наукової проблеми.

Теорія – вчення, система ідей або принципів, висока форма узагальнення і систематизації знань, спрямованих на визначення того чи іншого явища.

Термін – слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття певної галузі науки.

Узагальнення – логічна дія, в процесі якої здійснюється перехід від одиничного до загального. Узагальнення відбувається шляхом абстрагування при утворенні понять, суджень, теорії.

Умовивід – процес мислення, що об'єднує послідовність двох та більше суджень, у результаті чого з'являється нове судження.

Факт науковий – реальність, дійсність, складовий елемент основи наукового знання, віддзеркалення об'єктивних властивостей речей і процесів. Характерні властивості наукового факту – новизна, точність, об'єктивність, достовірність.

Форма – зовнішній вигляд і внутрішня будова (структура) предметів, явищ, процесів, людей тощо або їх змісту.

Функції – природні чи штучні призначення предметів, істот, явищ, людей, процесів тощо.

Цитата – дослівний уривок з твору, чийсь вислів, що наводиться (письмово чи усно) як підтвердження або заперечення певної думки чи ілюстрації до фактичного матеріалу.

Цілі науки – це отримання знань про навколишній світ, передбачення процесів і явищ дійсності на основі законів, які нею відкриваються. У широкому розумінні її мета – теоретичне відображення дійсності. Наука створена для безпосереднього виявлення істотних сторін всіх явищ природи, суспільства і мислення.